

KEÇİÖREN BÖLGESİ HANEHALKI ARAŞTIRMASI

Keçiören Region Household Research

Sunay İL

Yrd. Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi
Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Öğretim Üyesi

ÖZET

Bu çalışmada Keçiören'de yaşayan ailelerin genel özelliklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma genel tarama niteliğinde planlanmış ve Devlet İstatistik Enstitüsünden alınan örneklem çerçevesinde 500 haneye ulaşılmıştır. Araştırma genelinde hane halkı anketinin yanı sıra, örnekleme oluşturan hanelerde yaşayan 511 kadın ve 218 gence görüşme formu uygulanmıştır. Bu makalede yalnızca hane halkı verileri üzerinde durulacaktır. Hane halkı anketi, demografik özellikler, aile içi ilişkiler, ailede bakıma muhtaç birey olma durumu ve gereksinim duyulan aile hayatı eğitimi programı konularını kapsamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Aile, aile hayatı eğitimi, yaşam kalitesi.

SUMMARY

The purpose of this study is to determine the general characteristics of families, living in Keçiören Region. The study has been planned as survey model and 500 houses were reached as the research sample which is taken from the State Institute of Statistics. 511 women and 218 young people are also

included in this research as household population. But this study covers only 500 household questionnaire form's data. Household questionnaire form comprises of the knowledge of demographic characteristics, family relationships, individuals who are in need of special care and information about needed family life education subjects.

Key Words: Family, family life education, life quality.

GİRİŞ

HÜ.Sosyal Hizmetler Yüksekokulu bünyesinde, Rektörlüğe bağlı olarak kurulan Aile Hizmetleri uygulama ve Araştırma Merkezi'nin çalışmalarına yön vermek amacıyla planlanan bu araştırmada Keçiören'de yaşayan ailelerin genel özelliklerinin belirlenmesi ve aile hayatı eğitimi kapsamında gereksinim duyulan eğitim konularının saptanması amaçlanmıştır. Bilindiği gibi sağlıklı ve doyumlu bir aile yaşamına sahip olunması, bireylerin çok yönlü gelişimleri açısından büyük önem taşımaktadır. Günümüzde, toplumsal yaşamda karşılaşılan sosyal problemlerin kaynağına ilişkin bir inceleme yapıldığında, genelde yeterince fonksiyonel olmayan/olamayan aile yapılarının sorumlu olduğu anlaşılmaktadır. Birincil sosyalizasyon kurumu olarak aile yapısının fonksiyonel olmaması/olamaması yaşamın başlangıcından sonlanmasına kadar her yaş grubundan bireylerin hayatında bazı olumsuzluklar olarak yansımaktadır. Bazıları bebeklik döneminde basit önlemler alınmadığı için yaşama şansını yitirirken, bazıları sokağa, suça, madde bağımlılığına yönelmekte, her türlü şiddetin mağduru veya uygulayıcısı konumuna gelmektedir.

Konuya aile yaşamı açısından bakıldığında, bir takım sapma davranışlarıyla toplumsal düzeni tehdit eden bireylerin de aslında yaşam kalitesi fırsatlarına sahip olamamaları nedeniyle bir anlamda mağdur konumunda oldukları düşünülebilir. Dolayısıyla aile kurumu hemen her toplumda önemsenmeli, korunmalı ve desteklenmelidir. Çünkü her toplumun varlığı ve devamlılığı için aile kurumuna gereksinim vardır (Anar,1990). Bu bağlamda aile yaşamının incelenmesi ve gereksinimlerinin belirlenmesine yönelik araştırmalar toplum-bilimcilere gerekli ip uçlarını vermektedir. Ülkemizde son yıllarda boşanma oranlarının giderek artması, eşlerin sorun çözme kapasiteleri veya çaresizliklerinin düzeyi ile ilgili önemli bir göstergedir. Devlet İstatistik Enstitüsünün en son 2000 yılında gerçekleştirdiği araştırmaya göre, 1990 ile 2000 yılları arasında yaşanan boşanma vakalarında %36'lık bir artış olmuştur. 2000 yılında gerçekleşen toplam 34 bin 862 boşanmanın 5 bin 760'ı evliliğin ilk 5 yılında, 7 bin 590'ı 6-10 yılları arasında yaşanırken, boşanmalar en çok 25-35 yaşları arasında olmaktadır (Göka, 2003).

Evlilik süreci içinde eşler birbirlerinin psiko-sosyal ihtiyaçlarını da karşılamak ve birbirlerinin kişilik ve bireyselliklerini kabul etmek durumunda dırlar (Özgüven, 2000). Sadece eşler arasında tanımlanan bu uzlaşma ve sürekli uyum çabası bile bazen yorucu ve yıpratıcı olabilmektedir. Kuşkusuz aile atmosferi farklı etkileşim ve iletişim örüntülerini de kapsamaktadır ve bu yönüyle aile, davranış kalıplarından oluşan sosyal bir sistemdir (Dönmezer, 1999;Nazlı, 2000).

Kuruluşundan itibaren aile ünitesinin desteklenmesini hedefleyen "Aile Hayatı Eğitimi" programları, yaşam döngüsünün hemen her aşamasında karşılaşılabilecek sorunlara yönelik çözümleriyle yaygın olarak kullanılmaktadır (Güran, 1983; Tiryaki, 1985). Aile kurumunun bilgi, kaynak ve kritik kararları alabilme gücüne sahip olduğu oranda başarılı bir fonksiyonellik sergilediğinden söz edilebilir. Dolayısıyla sosyal hizmet uygulamalarında genel ilke, ailenin güçlendirilmesidir (Çakmaklı,1991; Hodges, Burwell ve Ortega,1998). Bu bağlamda yapılan araştırmada ailelerin güçlü ve zayıf yönleriyle gereksinim duydukları bilgi alanlarının netleştirilmesi üzerinde durulmaktadır. Böylelikle Keçiören'de yaşayan ailelerin ilişkiler açısından bir anlamda yaşam kaliteleri belirlenecek ve hizmetlerin geliştirilmesine yön verecek ip uçları elde edilecektir.

YÖNTEM

Model

Bu araştırmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modelleri "çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile, evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örnekleme üzerinde yapılan tarama düzenlemeleri" olarak tanımlanmaktadır (Karasar,1984:s 81). Araştırmada, örnekleme oluşturan hanelerde yaşayan ailelerin sosyo-demografik özellikleri, aile içi ilişkilerin niteliği, ailede sorun yaratan unsurların yaşanma durumu ve bununla bağlantılı olarak gereksinim duyulan aile hayatı eğitimi konuları bilinmek ya da belirlenmek istenen konuları oluşturmaktadır.

Örnekleme

Araştırmanın örneklemini, Keçiören'de 500 hanede ikamet eden aileler oluşturmaktadır. Örneklem grubuna ilişkin veriler Devlet İstatistik Enstitüsü'nden sağlanmıştır. Devlet İstatistik Enstitüsü'nden alınan örneklem doğrultusunda belirlenen mahalle nüfuslarına, hane büyüklüğü göz önüne alınarak, örnek hacmi dağıtılmıştır. Her mahalleden ne kadar örnek çekileceği belirlenmiş ve her küme 5 hane içerecek şekilde mahalleler kümelere ayrılmıştır. Seçilecek olan hane sayısı küme sayısına bölünmüş ve mahallelerin örnek küme sayıları belirlenmiştir. Örnek kümeler sistematik olarak seçilmiştir. Veri toplanan mahalleler ve örnek dağılımı aşağıda sunulmuştur:

Mahalle	Örnek Hane Sayısı	Örnek Küme Sayısı
Şenlik Mahallesi	140	28
Pınarbaşı Mahallesi	115	23
Kuşcağz Mahallesi	50	10
Tepebaşı Mahallesi	120	24
Yakacık Mahallesi	75	15

Seçilen örnek kümelere birer adet ikame küme verilmiş ve küme içinde verilen konutlardan herhangi birinin bulunmaması durumunda küme içi ikame prensibi uygulanmıştır. Gere-

ken durumlarda küme içi ikame alınırken;

- Sokak esasının bulunduğu yerlerde, sokağın aynı tarafında kümenin bitimini izleyen konutlar alınmış, eğer küme bitimi sokağın sonuna geliyorsa saat yönünde dönülerek ek konutlar belirlenmiştir.
- Sokak esasının bulunmadığı yerlerde, aynı mahallede tariflenen kümelere ise ek konutlar, kümenin bitimini izleyen numaralar esas alınarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Aracı

Çalışmanın verileri araştırmacı tarafından hazırlanan, "Hane Halkı Anketi" kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda Hane Halkı Anketi kapsamında, ailelerin ve diğer bireylerin (birlikte yaşayan bireyler) sosyo-demografik özellikleri, aile içi ilişkilerin niteliği, ailede sorun yaratan unsurların belirlenmesi ve gereksinim duyulan aile hayatı eğitimi konularının saptanmasına yönelik sorular sorulmuştur.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Veri toplama sürecinde, örneklem bölümünde açıklanan ilkeler doğrultusunda eğitilen anketörler kullanılmıştır. Hane Halkı Anketi kapsamındaki sorular, aileyi temsilen kadınlar tarafından yanıtlanmıştır. Araştırma verileri SPSS programı kullanılarak çözümlenmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Bulgular, araştırmanın temel bölümlerini oluşturan, ailelerin sosyo-demografik özellikleri, aile içi ilişkile-

rin niteliği, ailede sorun yaratan unsurların yaşanma durumu ve aile hayatı eğitimi programlarına duyulan gereksinimler sınıflamasına dayalı olarak ele alınmaktadır.

Sosyo-demografik özellikler:

Veri toplanan ailelerin çoğunluğunun (%92.8) çekirdek aile yapısında olduğu belirlenmiştir. Buna karşılık, ailelerin %2'si parçalanmış, %5.2'si geniş aile görünümü sergilemektedir. Aile büyüklüğü açısından dağılım değerlendirildiğinde, ailelerin, %49 oranında dört, %22.6 oranında üç, %13.2 oranında iki, %12 oranında beş ve %3.2 oranında altı ve daha fazla üyeden oluştuğu saptanmıştır. Veri toplanan bölgenin Keçiören'in merkezi sayılabilecek, başka bir deyişle gecekondulaşmanın yoğun ol-

madığı kesim olması, aile yapısı ve büyüklüğü ile ilgili sonuçların nedeni olarak ifade edilebilir. Aynı gerekçe konut durumu ile ilgili veriler için de geçerlidir. Ailelerin tamamına yakını (%86.2) apartman dairesinde oturmaktadır. Kendi evinde oturanların oranı %66.1, kiracı konumunda olanların oranı ise %32.1'dir. Gelir durumuna ilişkin verilere göre ailelerin %59.1'i "orta" düzeyde gelir sahibi olduklarını ifade etmişlerdir. Gelir durumu, %19.3 oranında "kötü", %17.9 oranında "iyi" ve %3.5 oranında "çok iyi" şeklinde tanımlanmıştır. Nitekim son üç aylık dönemde yapılan harcamaların dağılımına ilişkin veriler de gelir durumunu yansıtmaya niteliği taşımaktadır. (Tablo1)

Tablo 1 Son üç aylık dönemdeki harcama yüzdeleri

Harcama Düzeyi	Gıda %	Giyim %	Eğitim %	Sağlık %	Konut %	Ulaşım %	Sosyal %	Tatil %	Eşya %
Ençok	73.5	6.3	10.5	13.5	14.9	2.2	.4	2.2	2.2
Orta	20.9	54.1	38.6	22.4	25.3	27.7	6.7	7.7	14.3
En az	4.8	27.0	23.0	29.1	32.9	39.4	24.4	23.4	26.2
Hiç	.8	12.6	27.9	37.9	26.9	30.7	68.5	66.7	57.3
Toplam	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Görüldüğü gibi ailelerin en önemli harcama kalemini gıda harcamaları oluşturmaktadır. Biyolojik gereksinimlerin karşılanma önceliği düşünüldüğünde bu doğal bir sonuçtur. Ancak özellikle sosyo-kültürel faaliyetler, tatil, sağlık ve eğitim konularındaki kısıtlılıklar dikkati çekmektedir. Başka bir deyişle "görelî yoksulluğu" yoğun olduğu söylenebilir (Ersöz,2003). Ailelerde eğitim ve sosyal güvence ile ilgili verilerin de

genelde düşük olması araştırmanın vurgulanması gereken sonuçlarındandır. Örneğin örneklemleri oluşturan kadınların %41.7'si ilkökul, %21.1'i ortaokul ve %18.4'ü lise mezundur. Okur yazar olmama oranı %9.4, yükseköğrenim oranı ise %5.3'tür. Bunun yanı sıra kadınların %88.1'i çalışmadığını, %6.5'i ise süreklî bir işte çalıştığını ifade etmiştir. Ailelerin çoğunluğu (%36.8) Sosyal Sigortalar Kurumu'nun güvencesi altındadır.

Bunu %25.8 ile Emekli Sandığı ve %13.5 ile Bağ-Kur izlemektedir.

Evlilik Yaşamı ve Aile İçi İlişkilere İlişkin Özellikler:

Eşler % 94.4 oranında birinci evliliklerini sürdürmektedirler. Akraba evliliği oranı %25.8, eşlerin birincil dereceden akraba olma oranı ise % 43.8 olarak belirlenmiştir. Evliliklerin % 3.3'ü sadece resmi, % 2.3'ü sadece

dini, % 94.4'ü ise hem resmi hem de dini nikah ile gerçekleştirilmiştir.

Dini nikah konusunun resmi nikah kadar önemsenmesi, geleneksel yapının bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Öte yandan aile yaşamında önemli konularda karar alma sürecinin nasıl işlediğine bakıldığında, eşler arası uzlaşmaya dayanan, demokratik görünümü bir yapı ortaya çıkmaktadır (Tablo 2).

Tablo 2 Aile yaşamında karar alma sürecinin işleyişi

Konular	Kadın N %	Erkek N %	Eşler N %	Çocuklar N %	Ailece N %	Toplam N %
Gelirin nasıl harcanacağı	50 %10,0	137 %27,5	265 %53,1	4 %,8	43 %8,6	499 100,0
Oturulacak evin seçimi	71 %14,3	87 %17,5	285 %57,2	2 %,4	53 %10,6	498 100,0
Tatilde nereye gidileceği	26 %5,3	73 %14,8	245 %49,6	16 %3,2	134 %27,1	494 100,0
Çocukların hangi okula gideceği	32 %6,5	59 %12,0	193 %39,3	103 %21,0	104 %21,2	491 100,0
Çocukların kimle evleneceği	11 %2,2	31 %6,3	118 %24,1	212 %43,4	117 %23,9	489 100,0
Nerede ve nasıl eğleneceği	24 %4,9	55 %11,2	167 %34,2	27 %5,5	216 %44,2	489 100,0
Ailece kiminle görüşüleceği	34 %6,9	60 %12,1	209 %42,3	8 %1,6	183 %37,0	494 100,0

Tablo 2'de sunulan verilere göre her konuda eşlerin birlikte karar almaları ön plandadır. Bunu, çocuklarla ilgili konular ve sosyo-kültürel faaliyetler olarak sınıflanabilecek konularda ailece karar alma boyutu izlemektedir. Bireysel olarak kadınların en çok oturulacak evin seçiminde, erkeklerin ise gelirin harcanması konusunda söz sahibi oldukları göze çarpmaktadır. Çocuklara eş seçimi ve görelilik olarak okul seçimi konusunda tanıyan söz hakkı da ayrıca dikkat çekicidir. Çocukların okul dışında eğitim

almaları istenen konuların başında % 55.2 oranında bilgisayar, ikinci sırada ise % 15.2 oranında spor konusu gündeme getirilmiştir. Bu sonuç ailelerin, çocuklarının çağdaş ve çok yönlü yetişmelerini istemeleri şeklinde yorumlanabilir.

Aile yaşamında karar alma süreçlerinin genelde demokratik bir etkileşimle sürdürüldüğü söylenebilir. Aile gelirinin harcanması konusunda eşlerin daha çok birlikte karar vermeleri diğer araştırmalar tarafından da des-

teklennmektedir (Terzioğlu ve şafak,1988; çopur ve Terzioğlu, 2000; çopur ve şafak, 2003).

Aile içi ilişkiler, duygular, duyguların paylaşımına y6nelik davranışlar açısından ele alındığında araştırma verileri yine genelde pozitif etkileşimleri yansıtılmaktadır (Tablo 3).

"Eşinizle iyi anlaşabiliyor musunuz?" sorusuna kadınların %64,3'6 her zaman, %33,1'i bazen, %2,6'sı ise hiçbir zaman yanıtını vermiştir. Eşlerin birbirlerine olan sevgilerini ifade etmeleri konusunda da her zaman (%48,6) ve bazen (%42,4) yanıtlarının çoğunlukta olması hem anlaşma hem de duyguların paylaşımıyla ilgili fikir vermektedir. Duygusal paylaşımın sevgi şeklinde pozitif y6nl6 olduğu gibi olumsuz duygular şeklinde negatif y6n6n6n de olması dengeli bir etkileşim olduğunu ortaya koymaktadır.

Aile yaşamında kadınların fiziksel şiddete maruz kalmama oranının (%64,3) eşleriyle iyi anlaştıklarını ifade edenlerin oranıyla aynı olması, g6venilir bir değerlendirme yapıldığını g6stermektedir. Her zaman (%10,2) ve bazen (%25,5) fiziksel şiddete maruz kalma oranının %35,7 d6zeyinde olması ise g6zardı edilmemesi gereken bir sorunu işaret etmektedir. Aile yaşamında eşlerin birbirlerinin duygu ve d6ř6ncelerine 6nem verme durumuna bakıldığında kadınların değerlendirmelerine g6re, bu konuda kadınların biraz daha fazla (%78,4/%71,0) duyarlı oldukları anlaşılmaktadır. Bunun nedeni, kadınların cinsiyet 6zellikleri nedeniyle daha duygusal yapıda olmalarıyla açıklanabilir. Ancak değerlendirmenin kadınlar tarafından yapılmış ol-

ması yine de bir yanılma payı bırakmayı gerektirmektedir. 6nemli kararların alınmasında eşler arasında uzlaşma oranının %58 olduğu belirlenmiştir. Nitekim aile yaşamında 6nemli kararlardan biri olarak değerlendirilen ocuk sahibi olmayla ilgili eşler arası paylaşımın % 57,1 olduğu ifade edilmiştir. Gelirin harcanması konusunda anlaşmazlığın bazen olması %40,6, her zaman olması ise %12,5 oranında bulunmuştur. Eşle birlikte boş zaman faaliyetlerine zaman ayırabilme oranı %10,8'de kalmıştır.

Akrabalarla olan ilişkilerde genelde sorun yaşanmadığı g6ze çarpmaktadır. Ebeveyn ocuk ilişkilerinin genelde olumlu bir etkileşime dayalı olduğu ifade edilmekle birlikte %10,3 oranında her zaman ve %37,9 oranında bazen "eğitim amacıyla" fiziksel şiddete başvurulması, 6zerinde 6nemle durulması gereken bir konudur.

şiddet içerikli davranışların eğitim amacıyla kullanılması şeklindeki rasyonalizasyon, ebeveynin kabul d6zeyini y6kselterek daha yaygın bir biçimde ve rahatsızlık duymadan şiddete y6nelmesine neden olabilmektedir.

Genelde ocukların geleceğine ilişkin endişelerin, ailenin geleceğine oranla daha fazla olduğu g6ze çarpmakta ve çoğunlukla mutlu bir aile yaşantısı s6rd6r6ld6đ6 d6ř6n6lmektedir.

Araştırmada kapsamında ele alınan konulardan biri olarak, aile yaşamında sorun yaratan unsurlara ilişkin veriler Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 3 Aile içi ilişkiler

SORULAR	Her zaman n %	Bazen n %	Hiç n %	TOPLAM n %
Eşinizle iyi anlaşabiliyor musunuz?	315 %64,3	162 %33,1	13 %2,6	490 100,0
Eşinizle birbirinize sevginizi ifade eder misiniz?	238 %48,6	208 %42,4	44 %9,0	490 100,0
Eşinize olumsuz duygularınızı söyler misiniz?	220 %45,0	217 %44,4	52 %10,6	489 100,0
Eşiniz size olumsuz duygularını söyler mi?	210 %43,0	191 %39,1	87 %17,8	488 100,0
Sizin evde kadına eşi el kaldırır mı?	50 %10,2	125 %25,5	315 %64,3	490 100,0
Eşinizin duygu ve düşüncelerine önem veriyor musunuz?	382 %78,4	80 %16,4	25 %5,0	487 100,0
Eşiniz sizin duygu ve düşüncelerinize önem veriyor mu?	348 %71,0	110 %22,4	32 %6,4	490 100,0
Önemli kararların alınmasında eşinizle uzlaşabiliyor musunuz?	284 %58,0	177 %36,1	29 %5,9	490 100,0
Çocuk sahibi olma konusunda eşinizle konuşur musunuz?	278 %57,1	105 %21,6	104 %21,4	487 100,0
Aile gelirinin harcanmasında eşinizle aranızda anlaşmazlık oluyor mu?	61 %12,5	198 %40,6	229 %46,9	488 100,0
Eşinizle birlikte boş zaman faaliyetlerine zaman ayırabiliyor musunuz?	53 %10,8	239 %48,8	198 %40,4	490 100,0
Akrabalarınızla ilişkilerinizde sıkıntılarınız oluyor mu?	42 %8,4	159 %31,9	297 %59,6	498 100,0
Akrabalarınız evlilik yaşamınıza müdahale ediyorlar mı?	39 %7,9	97 %19,6	359 %72,5	495 100,0
Ebeveyn olarak çocuklarınızla iyi anlaşabiliyor musunuz?	333 %69,1	115 %23,9	34 %7,1	482 100,0
Çocuklarınızla yeterince ilgileniliyor musunuz?	325 %67,3	133 %27,5	25 %5,2	483 100,0
Çocuk yetiştirme konusunda zorlandığınız oluyor mu?	109 %22,8	253 %52,9	116 %24,3	478 100,0
Çocuklarınızı eğitmek için döver misiniz?	49 %10,3	181 %37,9	248 %49,5	478 100,0
Çocuklarınız ebeveyn olarak size olumlu duygularını ifade edebiliyorlar mı?	294 %61,8	126 %26,5	56 %11,8	476 100,0
Çocuklarınız ebeveyn olarak size olumsuz duygularını ifade edebiliyorlar mı?	260 %54,9	150 %31,6	64 %13,5	474 100,0
Çocuklarınız kendi aralarında anlaşabiliyorlar mı?	233 %51,5	179 %39,5	40 %8,8	452 100,0
Çocuklarınızın geleceğine yönelik endişeleriniz var mı?	186 %39,0	208 %43,6	83 %17,4	477 100,0
Ailenizin geleceğine yönelik endişeleriniz var mı?	144 %28,9	194 %38,9	161 %32,3	499 100,0
Mutlu bir aile yaşantınız olduğunu düşünüyor musunuz?	329 %66,1	148 %29,7	21 %4,2	498 100,0

Tablo 4 Ailede sorun yaratan unsurlar

Sorun yaratan unsurlar: Ailede,	VAR	YOK	TOPLAM
	N	N	N
	%	%	%
Özürli bireyin olması	21 %4,2	476 %95,8	497 100
Bakıma muhtaç yaşlının olması	32 %6,5	464 %93,5	496 100
Bakıma muhtaç bireyin olması (çocuk veya yetişkin)	62 %12,5	435 %87,5	497 100
Ruh hastalığı olan birey olması	11 %2,2	485 %97,8	496 100
Kronik (sürekli) hastalığı olan birey olması	61 %12,3	435 %87,7	496 100
Alkolik birey olması	25 %5,0	471 %95,0	496 100
Uyuşturucu kullanan birey olması	2 %0,4	495 %99,6	497 100
Hükümlü birey olması	5 %1,0	492 %99,0	497 100
Sürekli işsiz birey olması	58 %11,7	438 %88,3	496 100
Sürekli yurtdışında bulunan birey olması	20 %4,0	477 %96,0	497 100
Ailede üvey çocuk olması	5 %1,0	492 %99,0	497 100
Geçim zorluğu, yoksulluk çekme	187 %37,7	309 %62,3	496 100
Çocukların okul başarısızlığı	62 %12,6	430 %87,4	492 100

Tablo 4'teki verilere bakıldığında aile yaşamında en önemli sorunun geçim zorluğu, yoksulluk (%37,7) olduğu anlaşılmaktadır. Bu sonuç, araştırmanın ekonomik durum ile ilgili verileri tarafından da desteklenmektedir. Geçim zorluğu ya da yoksulluk çekmenin, aile yaşamında her düzeyde (eşler arası, ebeveyn çocuklar arası, ailenin çevreyle ilişkileri vs.) ilişki ve etkileşim örüntüsüne olumsuz yan-

sımlarının olacağı bilinen bir gerçektir. Nitekim araştırmada da aile içi ilişkiler ile ilgili genelde negatif olarak değerlendirilebilecek yanıtlardaki oranlar, %37,7'lik veriyle paralellik taşımaktadır. İkinci sırada yer alan çocukların okul başarısızlığını az bir farkla bakıma muhtaç birey olması ve kronik hastalığı olan birey olması izlemektedir. Yoksulluk sorunuyla başetmek konumunda olan ailelerde

çocukların okul başarısızlığının yanısıra bakıma muhtaç bireylerin sorun olması beklenen bir durumdur.

Aile hayatı eğitimi programına ilişkin beklentiler:

Araştırma kapsamında sorulan "en çok bilgi sahibi olunmak istenen konu" ile ilgili yanıtlara göre, birinci sırada ifade edilen ilk konu %42,4 oranında çocuklarla ilgili konular şeklinde olmuştur. Bunu bireysel girişimcilik ile sağlık ve hijyen ile ilgili konular izlemektedir. İkinci sırada ifade edilen konular, yine aynı sıralama düzeninde yer almaktadır. Üçüncü sırada öğrenilmek istenen konular ise sağlık ve hijyen, bireysel girişimcilik ve çocuklarla ilgili konular şeklinde ifade edilmiştir. Bu veriler, aile yaşamında acil çözüm bekleyen üç konuya ilişkin soruya verilen yanıtlarla paralellik göstermektedir. İlgili yanıtlarda ilk sırada ekonomik sorunlar yer almakta bunu çocuklarla ilgili sorunlar izlemektedir.

Örneklem grubundaki kadınların mutlaka katılmak istedikleri aile hayatı eğitimi programlarının başında "sağlık ve hijyen eğitimi" gelmekte, bunu "çocuk yetiştirme ve eğitimi ile stresle baş etme" konuları izlemektedir. "Katılmayı düşünürüm" yaklaşımı içinde oldukları AHE programlarında ise "sağlıklı iletişim kurabilme, eşler arası ilişkiler ve ev ekonomisi bütçe hazırlama" konuları ilk üç sırayı almaktadır. Örneklem grubunun "katılmayı düşünmüyorum" şeklinde yanıtladıkları AHE konularında ilk üç sırayı "boşanma, kısırlık ve hamilelik süreci" konuları almaktadır.

Görüldüğü gibi bilgilenilmek istenen, acil çözüm bekleyen ve alternatif aile hayatı eğitimi konularına ilişkin birbi-

rini tamamlayıcı nitelikte planlanan sorulara verilen yanıtlar kendi içlerinde oldukça tutarlı bir görünüm sergilemektedir.

HÜ. Aile Hizmetleri ve Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından Keçiören Bölgesi'nde daha önce planlanan aile hayatı eğitimi programlarında da ailelerin katılımı oldukça yoğun olmuş ve araştırma kapsamında öncelik verilen konular gündeme getirilmiştir.

Değerlendirme ve Sonuç

Araştırma verilerine göre örneklem grubunu oluşturan hanelerde daha çok çekirdek aile yapısının hakim olduğu, eğitim, ekonomik durum, sosyal güvence vs. açılardan ailelerin alt ve orta düzeyde bir görünüm sergiledikleri belirlenmiştir. Özellikle ekonomik sorunların görece yoksulluk olarak yoğun bir biçimde yaşandığı dikkati çekmektedir. Aslında eğitim, ekonomik durum ve sosyal güvence faktörleri kendi arasında etkileşimli ve birbirine bağımlı niteliktedir. Düşük eğitim düzeyi nedeniyle sınırlanan, yararlanılamayan fırsatlar, zincirin diğer halkalarının da niteliğini olumsuz yönde etkilemektedir.

Aile içi ilişkilere bakıldığında genel tablonun özellikle eşler arası ilişkiler bazında daha olumlu olduğu söylenebilir. Ancak eşler arası ilişkide daha düşük oranda olmakla birlikte ebeveyn çocuk ilişkilerinde %50'ye yakın oranda şiddetin sergilenmesi düşündürücü bir veridir. Bu sonuç özellikle annelerin çocuk yetiştirme ve disiplin konularındaki "öğrenme" gereksinmelerini açıkça ortaya koymaktadır. Nitekim bu boyut araştırma kapsamında da dile getirilmiştir.

Araştırmada ifade edilen ailevi sorunların başında geçim sıkıntısı gelmektedir. Yukarıda değinilen ilişkiler bağlamında düşük eğitim düzeyi ve sosyo-ekonomik sıkıntılar, ailede sorun yaratan unsurların da kaynağını oluşturmaktadır. Bu doğrultuda aileler bazında yaşanan gerçeklik araştırmada net bir biçimde belirlenmiştir. Mevcut durumun değerlendirilmesi yapıldığında ailelerin özellikle çocuklar açısından yeterince fonksiyonel bir atmosfer sunmadığı anlaşılmaktadır. Çalışmanın giriş bölümünde de değinildiği gibi ülke genelinde yaşanan toplumsal problemlerin kaynağına inildiğinde önemli ölçüde sorumluluğun fonksiyonel olmayan/olamayan aile yapılarında olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Dolayısıyla aile kurumunun desteklenmesi bireyin yaşamındaki çok yönlü yansımaları nedeniyle gerçekten büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda aile hayatı eğitimi çalışmaları özellikle koruyucu ve önleyici yönleriyle bir alternatif olarak kullanılmalıdır. Kendilerine sunulduğu takdirde bireyler bu tür hizmetlerden yararlanma konusunda gerekli bilinci gereksinimleri doğrultusunda sergilemektedirler.

KAYNAKÇA

- Anar, S. (2001) "Aile ve Toplumsallaşma". A.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi. Eskişehir, 1990.
- Aktaran İ.E. Özgüven. *Ailede İletişim ve Yaşam*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Balo, Y.S. (2003) "Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Uygulanması" *Aile ve Toplum*. 5 (2) 6: 23-32.
- Çakmaklı, K. (1991) *Aileler İçin Sosyal Hizmet*. Ankara: AAK Yayını No: 12.
- Çopur, Z. Terzioğlu, G. (2000) "Ailelerin Tasarruf ve Yatırım Eğilimlerinin İncelenmesi". *Ev Ekonomisi Dergisi*. 6 (6):40-48.

Çopur, Z. Şafak, Ş. (2003) "Ailede Gelirin Kullanımına İlişkin Karşılaşılan Problemlerin İncelenmesi". *Aile ve Toplum*. 5 (2) 6: 7-13.

Dönmezer, İ. (1999) *Ailede İletişim ve Etkileşim*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Ersöz, A.G. (2003) "Dünya Konferansları Belgelerinde Aile ve Yoksulluk: Saptamalar ve Öneriler". *Aile ve Toplum*. 5 (2) 6: 71-79.

Göka, E. (2003) "Evlilik Kutsallığını Yitiriyor mu?". *Dönemeç*. Temmuz-Ağustos. 7 (72), 18-22.

Güran, N. (1983) "Aile Hizmetleri". *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi*. 1 (1), 13-21.

Hodges, V.G.,Y. Burwell, D. Ortega (1998) "Empowering Families". in L. Gutierrez, R.J. Parsons, E.O. Cox. *Empowerment In Social Work Practice*. USA: Bbrooks/Cole Pub. Com: 146-162.

Kaptan, S. (1986) *Bilimsel Araştırma Teknikleri ve İstatistik Yöntemleri*. 4.Baskı. Ankara: Bilim Yayınları.

Karasar, N. (1984) *Bilimsel Araştırma Yöntemi* 2. Baskı. Ankara: Hacettepe Taş Kitapçılık Ltd. Şti. s: 82.

Nazlı, S. (2000) *Aile Danışması*. Ankara: Nobel Yayınları.

Özgüven, İ.E. (2001) *Ailede İletişim ve Yaşam*. Ankara: PDREM Yayınları.

Özgüven, İ.E. (2000) *Evlilik ve Aile Terapisi*. Ankara: PDREM Yayınları.

Terzioğlu, R.G.,Şafak, Ş. (1988) "Money Use and Purchases in Families in Which The Wife Works: A Turkish Example". *Journal of Consumer Studies and Home Economics*. 12 (4): 341-48.

Tiryaki, S. (1985) "Bir Sosyal Hizmet Kurumu Olarak Aile Hizmet Kurumlarının Faaliyetlerine İlişkin Çalışma." Basılmamış Yüksek Lisans tezi. Ankara: HÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü.